

BESZÁMOLÓ

BETH KONFERENCIA 2021

ISMÉT AZ ONLINE TÉRBEN

▶ BÁLINT ÁGNES

Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtára

▶ MÉSZÁROS KORNÉLIA

Evangélikus Hittudományi Egyetem Könyvtár

Az idei BETH konferencia a tervek ellenére az ukrainai Lviv katolikus egyeteme helyett az online térbe kényszerült. A konferencia az „**Információs műveltség az európai teológiai könyvtárakban**” címet kapta. A téma az elmúlt másfél év pandémiás időszakának tapasztalatai alapján kiemelten fontossá vált több könyvtárban, ahogy azt korábban az EKE által végzett felmérésekben is láthattuk.¹

A konferencia nyitó előadását **Martin Nissen**, a heidelbergi egyetemi könyvtár információszolgáltatának vezetője tartotta. A felvezetést az információs műveltség fogalmának meghatározásával és fontosságának hangsúlyozásával kezdte. Felhívta a figyelmet a **Tudományos és Szakkönyvtárak Egyesülete (Association and Research Libraries ACRL)** által összeállított standardre. ² Az ACRL által összeállított standardok, irányelvek ingyenes forrásként szolgálnak az akadémiai könyvtári közösség számára. A későbbi előadásokból is kiderült, hogy a legtöbb könyvtár ezen irányelveket alkalmazza. A fenti ke-retrendszer alapján Nissen szerint a könyvtárhasználati képzéseknek problémaorientáltak és modulárisnak kell lenniük, ahol nagy hangsúly kerül a gyakorlatra, a résztvevők életében előkerülő információkeresési kérdésekre. Az Informations Kompetenz portál ³ statisztikája alapján

¹Ásványi Ilona: „Nyugodt munkával keresve kenyerünket. ▶

2020-ban Németországban a témában 10.000 képzést / rendezvényt szerveztek, amelyen 470.000 fő vett részt. A legnépszerűbb témák a könyvtárhasználat, a katalógushasználat és a keresési stratégiák voltak. A képzések kiemelt célcsoportjai a középiskolásoktól kezdve, az egyetemi hallgatókon, másoddiplomásokon keresztül a doktori képzésben résztvevők voltak. A pandémia miatt a legtöbb képzés az online térben zajlott. Sok helyen tutoriálok segítették a könyvtárhasználatban való eligazodást. Nissen szerint az ilyen online bemutatók esetében nagyon fontos a szöveg és a kép középpontba kerülése, a multimédiás elemek megjelenése, és érdekes módon azon a véleményen van, hogy a bemutatóknak elsősorban nem videóalapúnak kell lenniük. Heidelbergben példaként hozta az úgynevezett FIT-eket ([Fachbezogene Online Tutorials](#)), amelyek különböző szakterületekhez (pl. biológiatudomány, neveléstudomány, történelem, orvostudomány stb.) nyújtanak online segítséget az információkutatásban, a tudásmenedzsmentben és az idézésekben. A FIT-ek mellett azonban oktatóvideós segédanyagokat is kínálnak a saját YouTube csatornájukon. Az egyházi könyvtárosi kör számára érdekes lehet az [ixTheo](#)hoz készült videó is, amelyben az adatbázisban elérhető teológiai szakirodalom kutatásához nyújtanak segítséget.

Az előadás még megemlítette az egyik legújabb kezdeményezést, amelyet a német tudományos könyvtárak hívtak életre 2021 augusztusában. A podcast-sorozat a [WiBitte?](#) ([Wissenschaftliche Bibliothek einfach erklärt](#)) nevet kapta. Ezen a projekten hallgatókkal együtt dolgoznak. Megvitatják, hogy melyek a legfontosabb témák, amelyekhez érdemes segédanyagot gyártani. Az oldalon

jelenleg három felvétel érhető el, amely leginkább az első lépések megtételéhez nyújt segítséget (pl. kölcsönzés).

A konferencia érdekes pontja volt, amikor az Ukrán Katolikus Egyetem és a leuveni Katolikus Egyetem könyvtárainak képzés-bemutatói után a [hallgatói](#) oldalról hallhattunk reflexiókat arról, hogy mely részeket tartanak jónak a képzés kínálatból, miket szeretnek. Hallgatói oldalról fontosnak tartották kiemelni, hogy a kreditért járó képzésekre szívesebben jönnek, ugyanakkor a sűrű időbeosztás miatt nehéz megtalálni a sokak számára legjobb időpontot. Legjobb a tantervbe épített képzés. Ilyen esetben a tapasztalat szerint a legtöbb hallgató számára sikerül elsajátítani az alapvető keresési stratégiákat. Az egyik egyetemen a kutatómódszertan része a tantervnek, azonban ezt első évben még túl korainak tartják. Alapvető megállapításuk, hogy fontos a könyvtárhasználat, viszont az elsőévesek számára csak a legalapvetőbb információk hangozzanak el a bevezető héten, és a részletesebb bemutatókra, tájékoztatókra csak később kerüljön sor. A videók esetében kiemelték, hogy a maximum 5 perces videók működnek. A túl hosszú videókat már nem nézik végig. A pandémia sok helyen megnyitotta a kapukat az online tér felé is. A hallgatók visszajelzései alapján az ilyen megoldások továbbra is támogatottak, a sűrű programok miatt könnyebb egy online órát beépíteni a napirendjükbe. Kritika illette azt is, hogy túl sok szolgáltatás érhető el különböző platformokon keresztül és különböző módokon. Jobb lenne, ha minél több dolgot találnának meg egy helyen, egy hozzáféréssel. Az oktatásban jónak tartják a gyakran előkerülő kérdéseik, problémáikra adott válaszokat, az erre épülő bemutatókat, a humorosabb elemeket különösen is értékeli. Több

könyvtári szolgáltatás esetében derült ki, hogy bár a kezdeményezés jónak tűnik, viszont kevesen ismerik. A **PR** (**public relations**) és a **marketing** területén még van mit javítani a könyvtári szektornak.

Az olasz egyházi könyvtárak tapasztalatait **Stefano Malaspina** osztotta meg a hallgatósággal. A közelmúltban egy kifejezetten egyházi könyvtárosok részére szervezett kurzuson az információs műveltség volt a téma. Olaszországban még mindig az anyanyelv az uralkodó a szaknyelvnél. Malaspina szerint az információs műveltségnek segítenie kell a nyelvi nehézségek leküzdését is. A jövőben fontos lesz ebben a körben is minél inkább el-sajátítani ezeket az elemeket, átvenni a jó gyakorlatokat az oktatás során: ahogy minden más könyvtárosnál, úgy az egyházi könyvtárosok esetében is érvényes, hogy az információs műveltség a DNS-ükben van.

A második nap fő előadása a **Wikipédiáról** szólt **Dariusz Jemielniak** professzortól. A Wikipédia kétségtelenül a legnépszerűbb enciklopédia, és az ötödik leggyakrabban látogatott weboldal a világon. Tartalma, cikkeinek száma évről évre folyamatosan növekszik. A könyvtárosok és az akadémikusok azonban gyanakvással kezelik. Az előadás sorra vette a lehetséges okokat és kétségeket. Szó volt arról is, hogy a Wikipédia milyen szerkesztési elvekkel dolgozik. Az előadásból kiderült, hogy rengeteg szabály van (1200 szabályozásra vonatkozó dokumentum). A szerkesztés során nagyon fontos a konszenzus, a demokrácia; minden döntés részvételi alapon történik: bárki javasolhat változtatásokat. Egy-egy új cikk felvitelének engedélyezése kapcsán leginkább az ellenőrizhetőségről és a forrásokról van szó, nem feltétlen arról, hogy az adott adat valóban igaz / helyes-e. Több könyvtár jelezte, hogy

a Wikipédiában nem hagyták jóvá cikkét, megjegyzését, kiegészítését. Az előadó elmondta, hogy ez valószínűleg azért lehet, mert az interneten nincs hozzá megfelelő háttérbázis, ami igazolni tudná az állítást, információt. A vallás és a gender témákban különösen is óvatosak a Wikipédia szerkesztői. A kérdésről, hogy vajon mennyire semleges a portál, az előadó azt a választ adta, hogy a konszenzusra törekszenek, de nem nevezhetők semlegesnek, ahogy a legtöbb más platform sem. Arról, hogy egy tudományos dolgozatban használható-e hivatkozásként a portál, továbbra is megoszlanak a vélemények. A feltételezett vagy felismert hibák, tévedések, a plágium, az „amatőr” szerkesztői közösség mind-mind olyan érvek, melyek az akadémiai közösségben inkább a gyanakvással kezelt források közé sorolják az enciklopédiát.

A nap következő részében négy előadás is foglalkozott az egyetemi környezetben oktatott információs műveltséggel. A Zágrábi Egyetem Katolikus Teológiai Fakultásáról [Vlatka Bozicevic](#), a Kelet-Finnországi Egyetemről [Jussi Hyvärinen](#), a kanadai Saint Paul Egyetemről [Jérémie LeBlanc](#) és [Marta Samokishyn](#), az eszéki Evangelical Theological Seminary által szervezett, kifejezetten doktoranduszok számára létrehozott nyári egyetem kapcsán pedig [Katharina Penner](#) osztotta meg tapasztalatait. Mindannyian kiemelték, hogy az egyetemi könyvtárak fontos szerepet játszanak az információkeresés, -kiválasztás, -értékelés és -használat készségeinek fejlesztésében, mindenhol nagy hangsúly kerül az önálló tanulásra, a kritikus gondolkodásra és a problémamegoldásra. Az információs kommunikációs technológia nagymértékben

megkönnyítette az információkeresési lehetőségeket, de az egyre összetettebbé váló információs környezetben a számtalan lehetőség között sokszor az információ megtalálása kényelmetlenséget és bizonytalanságot okoz. Az információhoz való hozzáférés módjának ismerete mostanra sokkal fontosabbá vált, mint maga az információ. Az információs műveltség oktatása az egyetemi közegben legtöbbször a könyvtár feladata. **Az oktatás során kiemelt témák:**

- az információ és a tudás megismerése;
- a teológia és a vallástudomány szempontjából fontos tudományos források megismerése (hagyományos és elektronikus források);
- keresési praktikák, stratégiák, találatok értékelése (pl. Boole operátorok használata);
- a szellemi tulajdon, a szerzői jogok ismerete;
- az adatvédelem kérdése;
- kutatásetika, plágium (pl. PlagScan);
- a szabad / nyílt hozzáférés;
- idézés és hivatkozási formák;
- publikálási lehetőségek, stratégiák.

A különböző szervezeti egységek közötti jó együttműködés megteremtése, erős tanulói közösség létrehozása, valamint a könyvtárhasználati oktatás beépítése az egyetemi tantervbe az egyik legfontosabb cél az egyetemi közösségek könyvtáraiban. A beszámolók alapján különböző keretek között kerülnek meghirdetésre a könyvtárhasználati / kutatómódszertani alkalmak. Van olyan egyetem, ahol önkéntes a részvétel, máshol kötelező; van, ahol a kötelező jelleg mellett kreditet is ér. A kreditpontos kurzusokat sok egyetemi könyvtár irigyl. A bevezetéshez nagyon fontos az adott intézményen

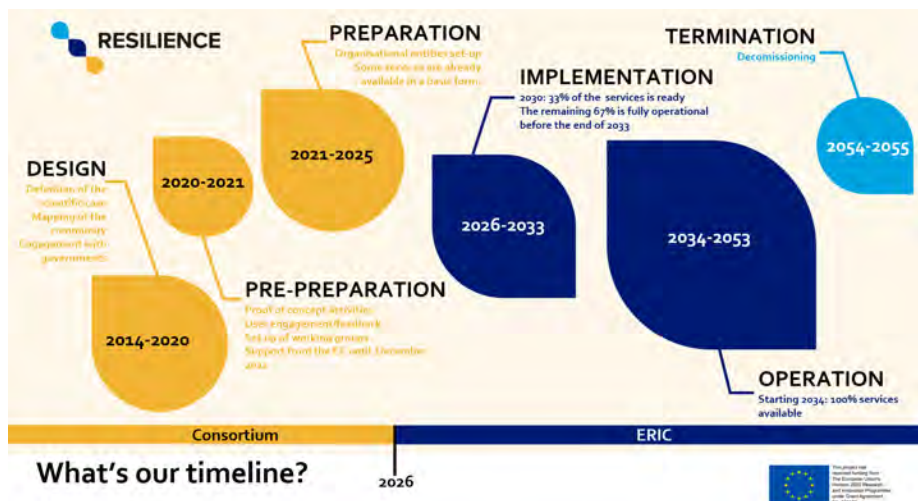
belüli jó kapcsolatrendszer kialakítása mind a hallgatói közösséggel, mind az oktatói körrel, illetve az egyetemvezetéssel. A tananyag- és feladattervezés mellett lényeges elem a hallgatói kutatómunka minőségi változásának mérése is. A finn gyakorlat szerint „**Információkeresési készségek és információforrások**” címmel 1 kreditért meghirdetett óra finn nyelvű. A kurzus két kontaktórából (előadás az információkeresésről + egy gyakorlati alkalom) és egy online kurzusból áll. Az előadások alapján a legtöbb egyetem a **Moodle** e-learning rendszerrel dolgozik az oktatások során. A finn egyetemen azt tervezik, hogy jövő nyáron szabadon elérhetővé teszik az online kurzusokat a Moodle felületen. A finn nyelvű kurzusok mellett a külföldi hallgatók számára angol nyelvű kurzust is hirdetnek, amely a könyvtári szolgáltatásokkal, az adatbázisokkal és egyéb információforrásokkal, a keresési technikákkal, valamint a tudományos publikálással foglalkozik. Ez a kurzus három kontaktórából és egy online anyagból áll. A mesterszakos hallgatók számára külön kurzus indul két kreditpontért, amely hét modulból áll: 1) az információkeresés alapjai, 2) területspecifikus információkeresés, 3) hivatkozáskezelés, 4) publikálás, 5) a kutatás hatásvizsgálata és bibliometria, 6) kutatási adatok, 7) a kutatók láthatósága, hálózatépítés és a tudományos teljesítmény mérése. A hallgató opcionálisan legalább négyet választanak ezek közül a modulok közül. A hallgatói kurzus anyaga angol nyelvű és online elérhető az UEF Library erre létrehozott weboldalán. ▶

Katharina Penner előadásában kiemelte, hogy a doktórandsz hallgatók igénye, elvárása már más, sokkal specifikusabban foglalkoznak egy-egy területtel. Az Eszéken évente megrendezett 5 hetes nyári kollokvium célja az

információs írástudás fejlesztése és a hallgatók támogatása a doktori disszertáció kutatásának és megírásának folyamatában. Online kurzust a [Moodle](#)-ben hirdetnek, témái: források, módszertan, akadémiai publikálás, ötlettől a disszertációig. ▶

A Saint Paul Egyetemen szintén kreditpontos kurzust vezettek be. Az intézmény adatai szerint a 951 hallgatóval (elég színes életkori skálával – a statisztika szerint a 60 év feletti hallgatók létszáma is 70 fő fölött van!), 125 oktatóval rendelkező egyetemen 3 könyvtárossal dolgoznak. Az előadók kiemelték, hogy „igen, nagyon sok feladatuk van!”. A kreditpontos kurzus bevezetése előtt az egyetemvezetéssel szoros együttműködésben dolgoztak – az egyetemvezetés jelezte a hallgatóknál tapasztalt információs műveltségi hiányokat, amelyre a könyvtárnak válaszolnia kellett. A válaszadás 2015-ben egy közös stratégiai tervezéssel indult. Ezt az első két évben szabadon választható kurzusok, majd 2018-tól kötelezővé váló kurzusok követték. A kurzus kötelező az elsőéves hallgatók számára: hatékony tanulási technikák, tudományos írás, kritikus gondolkodás témákkal. A hallgatói visszajelzések alapján a résztvevők 90%-a tanult valami újat a képzés során. 73%-uk jelezte, hogy a megszerzett tudást máshol is hasznosítani fogja (akár akadémiai, akár privát területen); 82%-uk adta azt a választ, hogy nőtt az önbizalma, így a legközelebbi kutatást igénylő feladatokat már magabiztosabban tudja elvégezni; 76% válaszolta, hogy fejlődött a kritikai gondolkodásuk és képességük arra, hogy felismerjék a kevésbé tudományos tartalmakat vagy az álhíreket. A további terveik a felsőbbévesek / mesterképzésben résztvevők számára az információs műveltségi anyag kutatómódszertan kurzusba integrálása, valamint

A második nap előadásai között megismerhettük a „Resilience” projektet, amely 12 európai akadémiai intézmény összefogásával jött létre azzal a céllal, hogy egy olyan platformot hozzon létre, amely a vallástudomány területének kutatói számára biztosít segítséget. A projekt megvalósításának impozáns terveiről az alábbi képen található bővebb információ. ►

Könyv & cikkajánlók:

- Themenschwerpunkt „Framework for Information Literacy for Higher Education” (tematikus folyóirat-szám) ¹⁰
- Mapping-Techniken zur Unterstützung des wissenschaftlichen / Arbeitens Gilarski, Katharina ; Müller, Verena ; Nissen, Martin ¹¹
- Future skills: a framework for data literacy (Working Paper 53) ¹²
- Jemielniak, Dariusz: Common Knowledge? An Ethnography of Wikipedia, Stanford, Stanford University Press, 2014
- Jemielniak, Dariusz – Przegalinska, Aleksandra: Collaborative Society, Cambridge, MIT Press, 2020
- Jemielniak, Dariusz: Thick Big Data: Doing Digital Social Sciences, Oxford: Oxford University Press, 2020

Hasznos honlapok:

- Association of College & Research Libraries ¹³
- The Open Access Digital Theological Library ¹⁴
- Internet Archive ¹⁵
- A mesterszakos hallgatói kurzus IL anyaga ⁸